

Uredništvo i uprava
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a
ZAKLONJE, Masarykova 28a.
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
niške krajine

ISTRA

Slava mučeniku
Lojzetu Bratužu!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

NAŠ NOVI MUČENIK LOJZE BRATUŽ

U našem Crnom kalendaru povećao se broj mučenika. Sedamdesetorici premlaćenih i strijeljanih nadošao je novi — učitelj Lojze Bratuž. Dok su drugi poginuli pod službeno dekretiranim platinama ili od mučenja poludugovornih sadista, Lojze Bratuž je umro otrovan.

Lojze Bratuž — novo ime i nova zastava. Jer mučenici su zastave budućih borbi — zastave onih koji ostaju. Zastave pod kojima se nosi sloboda robovima i osveta zločincima.

Malen smo narod, bez glasa i slobode. I tom malenom narodu, malenom po broju i po bogatstvu, oduzeli su sve — i kuću i zemlju i kruh. A oduzli mu i djecu. Čak mu i Boga oduzli. Jer mu oduzli riječ u hranu božjemu. Pjevati Bogu u svome jeziku zločin je. I za taj zločin se umire. Lojze Bratuž je umro otrovan u najvećim mukama samo zato, što je u crkvi hvalio Boga pjesmom u svome jeziku.

Ko je zato odgovoran? Na koga treba ukazati prstom? Ođe su zločinci koji nose na duši Bratuža i njegovu djecu?!

Zašto to pitamo? Pitamo zato, jer ne smijemo odgovarati. Ni za Bratuža ni za ostale ne smije da se govori. Jer mi smo mali i slabi, a zločinci stoje visoko — visoko gore u zlatu i sjaju. Čim više mrtvih pod nogama, tim viši. A čim su viši, mali i slabi ne smiju na te velike pokazivati. Žrtve imaju jedino pravo da trpe i šute. I da u potaji pišu nova imena u crne kalendare.

Od seljaka Gortana do učitelja Bratuža dug je put. Dug po trpljenju i žrtvama, iako vremenski kratak. Na tom putu je ostalo mnogo mučenika. Vrlo mnogo. Jer ako jedna mala narodna skupina kao što smo mi u Juljskoj Krajini dade toliko mučenika koliko smo ih mi dali, tada je to neizmjereno mnogo. Jer mi smo u ovo posljednjem vrijeme dali više mučenika nego što su ih dali svi ostali Hrvati i Slovenci pod Austrougarskom do rata. Čak smo ih dali relativno i apsolutno više nego svi Talijani, i oni u Italiji i oni pod Austrijom, od talijanskog ujedinjenja do danas.

Mi smo novi Armenci — Armenci u srcu Evrope. Eto Armenci u nekadašnjoj Turskoj, veče Armenci u državi koja se hvali sa najstarijom civilizacijom i kulturom u Evropi, Armenci u državi sa dva Rima.

All dok je Evropa bila podigla svoj glas u obranu Armenaca, o nama niko ne govori. Čini se da Evropa nema više savjesti. Jer oni koji bi mogli govoriti, oni neće da govore, a oni koji bi htjeli da govore, oni ne mogu. Mi smo prepušteni sami sebi. Čak ni oni koji su nam najbliži neće da govore. Niko se ne usudjuje da pokaže prstom na one, koji stoje navrh piramide stvorene od lubanja i kostura premlaćenih, postrijeljanih i potrovanih.

Ali Bratuž, Gortan, Bidovec, Marušić, Miloš, Valentić i bezbroj drugih su vječna opomena. Opomena žrtvama i opomena zločincima. Žrtve gledaju u njima svoju budućnost, a zločinci će vidjeti u njima svoju propast. Jer savjest svijeta će se probuditi. Pravda će jednom zavladati. Jer kada ne bi bile tuge, tada bi sva trpljenja i sva mučenja bila uzaludna. Iz krvi mučenika klijalo je uvijek do sada sjeme slobode i pravde. I iz krvi naših mučenika doći će sloboda.

A mi želimo samo to i borimo se samo zato. Za pravdu i slobodu. A u prvom redu za pravdu i slobodu naroda, koji je već dao za nju toliko krvi, suza i života.

U toj borbi za pravdu i slobodu bit će i ime našega mučenika Bratuža zastava, pod kojom će se izvojevati pobjeda. Pobjeda malih i siromašnih nad onima, koji stoje u moći i sjaju na vrhu piramide od kostura i lubanja svojih žrtava. — (t. p.)

Mučenik Lojze Bratuž med mrtvimi

Po skoraj dvomesečnem trpljenju umrl od zastrupljenja — Kordoni stražnjakov krog pokojnika — Tajni pokop sredi noći

Razburjenje med našim narodom na Goriškem

Gorica, 19 februara 1937. (P. P.) — Lojze Bratuž je podlegao zastrupljenju po ollu za mažo, kateremu je bil pri-mešan bencol, ki so mu ga vili v usta fašisti v Podgori na sam sveti večer, po groznom poldrugomesečnem trpljenju v noći od torka na sredo.

Čim je umrl, so stražarji obkolili hišo v Gorici, kjer stanuje njegova družina, in niso nikogar pustili zraven. Ze v sredo zjutraj pa ni bilo več njegovega trupla v bolnici, kjer je prejšnjo noć umrl. Prenesli so ga še po noći na skrivalj v mrtvašnicu na mirenkem pokopališču, ki je bilo tudi zastraženo po policijskih agentih, kateri so zabranjevali vsakomar dostop.

V teku popoldneva pa še bolj naslednji dan so se začeli zbratiti ljudje iz vseh krajev Goriške okoli pokopališča, tako da so bili prisiljeni straže ponovno ojačati. Zlasi veliko žen in deklet je prihitelo, ki so odločno zahtevale vstop u mrtvašnicu. Agentje so jih sicer ujljudno, a vendar onorženo in vztrajno zavračevali. Narod, ki se je tako v velikem številu nabral pred pokopališčem, je začel na glas moliti.

Končno so je skupini žen in deklet posrečilo vdreti v mrtvašnicu. Postavili so krsto na vzvišenejšje mesto in jo dobesodno obsipali s cvetjem. Narod je ves čas stal mirno in dostolanstveno. Prizor je bil skrajno pretresljiv, tako da prisotni agentje in stražarji si ga niso upali moliti.

V četrtak, 18. februara, nekako po 10. uri zvečer, pa je krsta izgnana iz mrtvašnice. Pokopali so mučenika v temni noći, ko ni bilo nikogar na pokopališču.

Razburjenje in ogorčenje med našim narodom na Primorskem je nepopisno, to tem bolj, ker so krivci, ki so znani tudi oblastem, še vedno v svobodi.

Ob novem mučeniku

Naša kronika bo zopet zabeležila: v terek dne 16 februara je podlegel v Gorici slovenski kulturni delavec Lojze Bratuž, poškolovnik, ki so mu jih prizadele fašisti ob napadu za Božić. Zastupljen je ženo z dveh sirotama. In, v naš »Crni koledar« bomo zapisali isto.

Tako delamo že dvajset let in več morda sami zase, da vemo koliko nas je še, da štejemo vrste svojih prijateljev, ki se pod udarci in nasiljem, vedno bolj redičijo. Morda tudi za druge, ki dužijo z nami.

Ob takih prilikah zraste v nas neznanška moć in čutimo, da bi bili kos nasilju tudi najhujšemu. Često nam žalost in gnev prekripta, jeza nas duši. A prehitro spoznamo; da smo majhni, neboljenčki, kakor sta majhni in neboljenčki ubogi Bratuževi siroti, brez očeta, le z zalostno materjo. Pa nam upade pogum. Zazadi se nam, da drugać sploh ne more biti in udamo se v svojo usodo — prenašanja udarcev dan za dnem, leto za letom. Le sem pa tja se zavseti iskrica, svetla iskrica mladega upanja. Toda tudi ta ugasne, ko majak zasveti. Saj je sama, čisto sama.

Padli smo v vrtinec. Že dvajset let, mora naše ljudstvo počasi hoditi po poti, po kateri je šel Bratuž. Čisto samo, gre naprej, se dviga, pada in spet dviga. A vedno je samo, kot sta ostali siroti siroti mučenika Bratuža. Nikogar ni pred njim, ki bi mu kazal pot, ki bi mu pomagal prenašati breme in mu skušali lajšati gorje. Nikogar ni, ki bi stopil in ki je stopil v svet in bi brez strahu pokazal na to ljudstvo: Eecce homo — glej čovek!

Samo stopa preko gorja in tudi mir ga je gledamo. Zakaj smo tako hitro izgubili svojo moć in se zarili v malenkosti dneva, postali veliki le kadar si stojimo v sovravnosti eden proti drugemu, kadar hoćemo poodignuti svoj jaz. Teža danes, ko so naši fantje umirali po atriškem pesku, ko stoje v

španskih rovih... Danes kot nikoli, bi si morali biti edini in vedeti, da je fašizam ki nas mori, da je on, ki je ubijal in dušil s plini ljudstva v Africi da on moći špansko ljudstvo danes.

V tej zavesti pa ne moremo biti malodušni in up nam lahko zraste, ker vidimo da v tej borbi nismo sami... Bratuž je padel na poti iz cerkve, ki so si jo ustvarili ljudje, preprosti in čisti, ki vidijo Boga v nebesih, v oblakih, ki je dober in angolec ima okoli sebe, da čuvajo ljudi. Zamakljen z ljudmi je to prikazan ni videl da stojijo zunaj oni, ki so to cerkve ustvarili za nasilje, ki blagoslovlja tanke, da more ljudi. Ni videl tega, pa je padel.

Ali še nismo dovolj pretrepeli, da ne bi čutili, kje je resnica in katera pot pelje k rešitvi. Ali je bilo za-to še premalo žrtve, da ne bi mogli spoznati. Ke se si ljudje o Božiću prisvajali svoji rešitvi, je gotovo niso gledali sredi puškinih čevli. Njihovega Krista niso pozvignovali roke — s tanka. Pred njimi je vstajala prikazen, tako kot je bila pred tisoći leti in ne tako kot je danes.

Sami smo presibki, da bi se postavili protiv vsej te sili, in obupati bi morali takoj. Toda danes nismo več sami. Goloroki so se vrgli ljudje nad strojniče napjerne protiv njim, in pred njihovo silo morajo utihniti, čeprav žele, ko imaju pred sabo gomilo trupel. Mnogo jih je bilo, ki so to spoznali in vedno već jih je med njimi, ki se bore. Vse Primorske trepeta, ko sledi njih borbi in obrat zastribejni slede težkemu boju. Posilili so jim na pomoz tudi svoje sirove. Vidimo vedro čelo Krizaja, spremijano od ropotanja motorja in strojniče. In za njim prihaja, od spremljenju slovenske božične pesmi, Bratuž. Pred njim dolga vrsta, za njimi široko odprta pot. Oba in vsi žrtve istega, obo in vsi z eno in isto željo: veselo življenje vsaj onim ki nas bodo v borbi preživeli.

AGIS

Lojze Bratuž

brnuaria 1902 v Gorici. Komaj je dorastel, ga je že doletela maščevalna usoda svetovne vojne. Skrival se je z družino v podzemskih kletah, da bi bil varen pred granatama in šrapneli. Po kobariškem porazu so ga vlekli z vso družino v internacijo. Rotello di Campobasso in Liguria sta mu bila nova dožela-mačeta. Po končani svetovni vojni se je vrnil s svoji v razdelano Gorico. Skrbni oče France mu je vsled prestalega trpljenja umrl. Študiral je par razredov gimnazije, dovršil učiteljske in leta 1922 maturiral v Tolminu, kjer je bilo tedaj še zadnje slovensko učiteljske.

Pokojnega Žitka je poznala vsa Goriška. Nastavljen je bil kot učitelj v Solkanu, v Kozani v goriških Brdih in v vipavskih Batuljah. Tako tesno se je povezal z ljudstvom, da ga je ne le cenilo, ampak ljubilo z vso dušo. Kakor znajo vzljubiti je Goričani. Rajni Lojze je bil izredno blag in živahen fant. Nikomur ni v svežani življenju prizadeval niti najmanjša krivice. Vedno smehljavič, izredno domač, otroško skromen in ognjeno živahan je bil vzor učitelja in narodnega prosvetnega delavca.

Njegov poklic je bila glasba. Že kot dvajsetletni fantič je orglal na harmoniju na Travniku v Gorici. Imel je izreden talent za petje in tekom par let si je pridobil moistroku rutino v vodstvu pevskih zborov in posebno v orgljanju. Prof. Srećko Kumbar ni imel boljšega namestnika in komponist Vinko Vodopivec ni našel sposobnejšega interpret, kot je bil Lojze Bratuž. Z vsem ognjem se je uležal za prosvetno delo in je bil najagilnejši član Prosvetne zveze v Gorici. On je ustvaril, vodil in izpopolnil pevski zbor »Mladice« v Gorici, da je sijajno nastopal u umetniško dovršenih koncertih. Teden za tednom je obiskoval posebne zборе v podželskih društvih in moistroku učil pevovodnje u orgljanju in diriganju. Pokojnik skladatelj E. Adamci se je čudil, ko je na pevskem tečaju v Gorici leta 1926 našel tako izbornen in izšolan material. Nad 150 pevskih zborov je izveščal pokojni Bratuž.

Leta 1927 so bila uničena vsa prosvetna društva in z njimi so bili ukinjeni vsi pevski zbori. Narodna in umetna pesma pa Goriškem je bila zatrla.

Lojze Bratuž ni miroval. S podvojeno aginostjo se je lotil cerkvene glasbe in je organiziral cerkvene pevске zборе. Sveta pesem je na Goriškem doslegla renesansa.

NADALJUJE SE NA 2. STR.

Kri brata Abela...

Mučeniku Lojzetu Bratužu v spomin

Mučeniška kronika naroda se množi. Za ustreljenim in zaklanim prihala — zastrupljeni. Vse satanizirane je izlislil Herod, da bi bil pokol slovenskih žrtve večji. Naša kri ob Soči nima več cene — predlivalo je in moue nekaznovani zločinci ne da bi kdo činil besedice. Zivalška kri ima prednost in večjo veljavu kot človeška. Zločinstvo gre v klasje...

Z breznjemnim studom in z divjo ogorčenostjo smo čitali o strašnem zločinu, ki so ga barbarski teroristi izvršili na sv. večer v Podgori pri Gorici. To noć jih je zbodla nedolžna slovenska božična pesni u cerkvi. Ta mila nedolžna svetovnoćna popevka je razdražila Herode. Zgrabili su pevovodnje g. Lojzeta Bratuža in z njim širi pevce. Tirali so jih v temno noć in njih nasilno vlivali strojno olje in benzol ponosan s sublimatom. Njih namen je bil, da zastrupilo pred nedolžnih ljudi. Brutalno nasilje je imelo strahoviti učinke: terjalo je mlado življenje družinskoga očeta, najblijezega moža, kaf jih premore Goriška; Lojze-

ta Bratuža so zastrupili, ker je na sveti večer orglal svete božične pesmi v svetloći božjem.

Se tako divjo pleme ima vsaj na sveto noć to pravico, da v svojem jeziku počasti novorojeno božje-Đete, ki je vesoljstvu prineslo mir. Naš narod ob Soči pa ne sme niti na sveti večer peti v cerkvi svete pesmi, ker se je Herod boji.

Lojze Bratuž je mučenec slovenske rbožne božične pesmi. Zaradi nje so ga zastrupili. Strup je deloval počasi, a sigurno: Štiri dni je nedolžna žrtve blaznela v bolničarni. Po štirih dneh se Bratuža pripeljali v bolniću »Rdeća hiša«, kjer so zdravnički uspostavili zastrupljenja leter. Proces je sel naglo svojo usodno pot. Čez šest tednov je Lojze umrl vesled zastrupljenja. V terek, 16 februara ob 6 uri zvečer je bil Bratuž mrtvi. Herod se je maščeval nad nedolžnim življenjem.

Značilno je to, da je bilo celo življenje umorjenoga Bratuža neprestano zasledovane maščevalne toke. Rojen je bil 17 fe-

ONIM, KI IMAJO NEPRIMICHNINE V JULJSKI KRAJINI

Na vprašanje raznih naših študentov, ali velja prisilno posojilo na nepremičnine od 5 oktobra 1936 tudi za neprimičnine...

Od cenilne vrednosti smo na zahtevo odbij pravilno vpisane hipoteke, tolar rok za take priljave je za petolet 5. januarja t. l. Obenem s tem prisilnim posojilom se je uvedel tudi izreden 3 in pol promilni davek na nepremičnine...

Da se omogoči lastnikom nepremičnin podpisovanje in plačevanje posojila so z dekretom načelnika vlade od 11. decembra 1936 dali nekaterim denarnim zavodom pravico dati predložitve za podpisovanje posojila.

NADSKOF MARGOTTI JE ZAČEL Z RAZNARODOVALNIMI METODAMI TUDI NA TRŽASKEM

Trst, februarja 1937. — (n). — Mons. Margotti, goriški nadškof, ki je prevzel po prisiljenem odhodu škofa Fogaria, administracijo tržaško-koprske škofije, je že začel vse svoje raznarodovalne metode tudi na Tržaskem.

Tako ne sprejme nobenega duhovnika, ki se tako ne predstavi v tojgi duhovniški obleki, kakršna je v rabi v starih pokrajinskih Italiji in kakršno je že uvedel na Gorškem. Ker so naši duhovniki nečisto odrekli svoje stare pravice, rajiši ne gredo k škofu. Radi tega je nastalo tudi v tržaško-koprski škofiji gotovo v vsej katoliški cerkvi sicer nepoznano stanje, da namreč duhovniki sploh niso videli in govorili s svojim škofom.

Tudi je že začel poitalijančevati mladino. Ker je verouk v maternem jeziku v šoli prepovedan, učijo slovenski in hrvaški duhovniki, kjer so sploh smeli ostati, šolske otroke verouk v cerkvi. Sedaj jim je škof Margotti ukazal, da morajo tudi pri tem pouku v cerkvi učiti otroke same latinske molitve. Jutri bo pač še latinski jezik namoestil s italijanskim.

Enako ni še uredil in očitno tudi noče urediti zadevo petih slovenskih duhovnikov, med njimi tudi openskemu dekranu Cinku, ki so sedaj prekršili v Zinj, katerim je šolska oblast še pred odhodom škofa Fogaria prepovedala vstop v šolo, da bi tam oni učili slovenske otroke verouk, seveda v italijanskem jeziku, mesto italijanski učiteljev.

POTJERAN AMERIČKI DRZAVLJANIN IZ GOLCA, SVOG RODNOG MJESTA

ZATO ŠTO JE LJUDIJA PRAČAO O AMERICKOJ SLOBODI

Golca, februarja 1937. — Polovinom decembra bio je prošle dvadeset i devet godina došao da posjeti svoje rodno mjesto Maglica Ivan, koji je u Americi bio otišao kao dijete. U Sjevernoj Americi, u okolici Clevelanda, ima kuću i imanje, a i američki državljanin.

Kao što je svuda običaj, i njega su saletili domaći ljudi pitajući ga za znanje i rodjake u Americi i za prilike koje tamo vladaju. Maglica je pripovijedao i u tom pripovijedanju je valjda spomenuo tako, je u Americi sloboda za sve narode i jezike.

Za to su doznale vlasti i uskralile su mu daljnju dozvolu boravaka, tako je imao prava da bude šest mjeseci u mjestu. Maglica je morao snijesta da ostavi sve i da se vrati u Americu, jer naše vlasti ne vole da se narodu priča kako drugačije vlada sloboda i pravica za sve ljude jednako.

Časopisje iz Jugoslavije morajo izjaviti

Gorica, februarja 1937. — (Axis). — Kljub temu, da je italijanska vlada dovoljevala da smejo nekateri jugoslovanski časopisi v Italijo, jih naši ljudje še s težavo mirno in svobodno čitajo. Vedno češče vesti o zasledovanju in preganjanju naših ljudi, ki so čitali ali prodajali te časopise, nam potrjuje to. Ni čudno, da so razprodajo jugoslovanskih časopisov vzeli nase skoro samo Italijani. Zgodilo se je pa celo, da so pred tako prodajalčico čekali karabinerji ali fašisti, zlasti slednji, ki so zapeli ljudi, kateri se kupili slovenski ali hrvaški časopisi. Po Gorškem pa po nekod časopise, ki so dovoljeni, skrbno skrivajo in jih je z veliko previdnostjo čitalo ter dajalo drugim. Izgleda, da kljub načelni dovoljiti italijanske vlade ali delajo podrejeni organi nasprotno po svoji volji, ali pa imajo za to posebna navodila.

TALJANSKI STUDENTI U EMIGRACIJI

IZRAZUJU SOLIDARNOST S NAŠOM OMLADINOM

»UDRUŽENI U ZAJEDNIČKOJ BORBI ZA OSLOBODJENJE HRVATSKIH I SLOVENSКИH MANJINA I TALJANSKOG NARODA«

Niže nabrojene studentske organizacije u Beogradu primile su od talijanske antifašističke omladine ovo pismo kao odgovor na rezoluciju, koju smo bili donijeli u »Istri« od 4 decembra 1936.

Paris, 16 februara 1937. — Studentima demokratskim, narodnim studentima, studentima narodno radikalne stranke, demokratske stranke, zemljoradničke, socialne lijevice, HSS, studentima organizacije za svjetski mir i za čuštvo naroda, studentima — Slovincima udružene opozicije i akademskoj sekciji »Istra—Trst—Gorica« — Beograd — Jugoslavija.

Talijanski studenti antifašisti emigranti zahvaljuju Vam na Vašoj rezoluciji od 24 novembra prošle godine i žele da se uspostave bratski odnosi između nas i vas da bi se tako pojačala borba protiv talijanskog fašizma i fašizma ostalih naroda, koji su upravljali protiv narodnih sloboda.

Radije nas da možemo izraziti svoju solidarnost sa vama kao i sa svima studentima koji se bore protiv fašizma, a za narodne slobode.

Mladi talijanski antifašisti su protiv svakoga manevra koji potiče od fašističke vlada a koji je upravljen protivu ostalih naroda, pod maskom dobre volje i mira, a koji je u stvari pokušaj da se slomi otpor njihovoga naroda kao i onoga političenoga, da bi se slomio blok sila koje su za mir, da bi pripazili nove pokolje i nove ratove; osudili svaki pokušaj talijanske fašističke vlade koji ide za ciljem da odvoji Jugoslaviju od prijateljskih demokratskih zemalja i da razjedini snage naroda na Balkanskom polotoku da bi postala nova ogrožena rata. Oni su uvjereni da vlade koje ugujevaljaju svoje narode, ne mogu nikada postati element mira i ne mogu nikada ustati u odbranu slobode i nezavisnosti ostalih naroda.

Mladi talijanski antifašisti koji žive u izgnanstvu govore također i u ime svojih drugova bačenih u fašističke tamnice i konfiniranih na otocima i u ime onih mladih koji nastavljaju borbu pod teromom talijanskog fašizma, na Vašoj su strani, protestujući protiv ukida vaših političkih i nacionalnih prava, protiv svakog ometanja upotrebe vašeg jezika, prava organizovanja, što znači protiv sviju nasilja i forme nacionalnog ugnjetavanja kojima su podrznute hrvaške i slovenske manjine u Italiji.

Oni smatraju da je tlačenje slovenskoga i hrvaškoga naroda sa strane fašističkog režima u protivurječnosti sa slavim tradicijama slobode talijanskog Risorgimenta i izdajstvo spram pomena mučenika i heroja koje je talijanska omladina uvijek zrtvovala u borbama protiv tlačenja, za slobodu i nacionalnu nezavisnost naroda.

Mladi talijanski antifašisti ostaju pri uvjerenju da mladi talijanski fašizma koji prikazuje narode podjeljene u dvije grupe: na narode ugnjetaće, na vođno slabbranec i na narode potaćene, prikazane kao interierne.

Mladi talijanski antifašisti koji se bore za slobodu svojih naroda od fašizma, ne mogu da se ne odazovu borbi kojeg bilo naroda i koje bilo narodne manjine.

I vi i mi, borimo se protiv istoga neprijatelja. Udržimo se dakle, u borbi za zajednički ideal slobode: za oslobodjenje slovenskih i hrvaških manjina, za oslobodjenje talijanskog naroda od zajedničkog ugnjetaća, od ratnog izazivača — od fašizma.

Bratski pozdrav od studenata antifašista talijanskih emigranata

KRI BRATA ABELA...

(NADELJEVANJE S I. STRANI)

Ni je bilo večje cerkvene slavnosti, da ne bi pri njej ozrel in dirigiral gospod Žiži. Poznala ga je vsa dežela. Pokojni nadškof Sedel ga je imenoval za nadzornika cerkvenega pelja v nadškofiji, ter ga poklical za učitelja pelja v Malo semenišču v Gorici. Dljaki so vriskali od veselja, ko so našli v razjuni Bratužu iskrenoga prijatelja in večšega strokovnjaka.

Začel je s kompozicijami. Uglasbil je v liubo lepih, moderno zasnovanih pesmi, ki so priobčene v pesnarščini: Gospodovi dnevi, Ave Marija in Božji spevi. Iskal je občutenje besedilo in takoj mu je privedla Jan Jan sveža, pestra in harmonije polna pesem Lojze Bratuže je bil glasbeni umetnik in poleg Vodopivca najbolj nadarjen kompozist na Gorškem. Ko je bil na viski razpisnika, pa je »darila vami« z vso silo maščevalna roka. Kazensko so ga prestavili v provinco, Brez službe se je vrnil domov in nadaljeval poučevanjiem pelja v Malem semenišču. Zloglasni Siroti ga je odsvolil iz zavoda in leta 1931 so ga pretepli ter ga vrgli v gorško ječo za pol leta. Ves skrúšen in bolehen prišel iz ječe. Blaga mati, ki je videla sina mučenega, je od žalosti zbolela in umrla.

Leta 1933 se je Lojze poročil z Ljubko Šorlijevo iz Tolmina. Upal je, da bo imel mir pred »progulanci vsaj v družini. Ves srečen se je razaval svoji prvotni ženi, hčerke in pred tremi meseci je dobil sinčka. Ljubcevo do pelja ga je naglila, da je združila leta sprejel organizovsko službo v Podgori in privatni pouk za podeželske cerkvene pevovodje.

Pa se je spet stegnila zlohotna maščevalna roka in mu nalila strupa, ki ga je umoril. Ob njegovi mirvaški postelji je zaplakal narod ob Soči in jokal kot nebohlena vdova in dva nedolžna otročička, sirotka. Zastrupljena kri Blagega Lojzeta in nedolžni koj osirotelih otročičev kljče v nebo po maščevalstvu. Saj ni mogóče, da bi ta kruti zločin ostal nesčevečan.

Maščevalna roka ni niti po smrti pustila miru na našu življano sovrastvo. Slaven Slovincem in strah pred njimi, je prepredilo celo poroč blagega pokojnika. Značilno je, da imajo vsi narodi, tudi najbolj barbarški spoštovanje do mlrtičev. Pokojnega Bratuža pa so pokopali kakor steklega psa. Par ur po smrti so ga skrivali v kleki na pokopališču v Stranzecu. Zastržili so vse dolžine in zabrali celo ženi in bratoma, da bi se posvili od mlrtvega Lojzeta. Hered so je bal, da ne bi Bratužev pogreb nastal tlu manifestacija Gorških Slovincov. Pokojni je ležal zastražen v mlrtvaščini. Dokleta so prodira kordon in obsila mlrtvega mučenca z rožami. Pokopali so ga v temni noči na skrivali. Niti poltra vdova in otročički se niso mogli posloviti od ljubeega očeta. Brez pesmi je bil pokopan on, ki je pesem tako zelo ljubil. Barbari so se maščevali nad nedolžnim!

Naš narodni martirologij se polni. Zadržni mučenec je Žiži Bratuž, katerega so zastropili zaradi svete božične pesmi. Dovolj nastal tlu manifestacija Gorških Slovincov. Bratuž — vplije v nebo! Polni ogroženja in grozne žalosti zahtevamo: čuvajte našo kri! Mučenec Lojze! Nikdar te ne bo pozabil naš narod. Samoten je bil tvoji pogreb, zato bo tvoje vstajenje veličastno. Spavaj v miru! Večen ti spomin. Grivšči,

valna roka in mu nalila strupa, ki ga je umoril. Ob njegovi mirvaški postelji je zaplakal narod ob Soči in jokal kot nebohlena vdova in dva nedolžna otročička, sirotka. Zastrupljena kri Blagega Lojzeta in nedolžni koj osirotelih otročičev kljče v nebo po maščevalstvu. Saj ni mogóče, da bi ta kruti zločin ostal nesčevečan.

Maščevalna roka ni niti po smrti pustila miru na našu življano sovrastvo. Slaven Slovincem in strah pred njimi, je prepredilo celo poroč blagega pokojnika. Značilno je, da imajo vsi narodi, tudi najbolj barbarški spoštovanje do mlrtičev. Pokojnega Bratuža pa so pokopali kakor steklega psa. Par ur po smrti so ga skrivali v kleki na pokopališču v Stranzecu. Zastržili so vse dolžine in zabrali celo ženi in bratoma, da bi se posvili od mlrtvega Lojzeta. Hered so je bal, da ne bi Bratužev pogreb nastal tlu manifestacija Gorških Slovincov. Pokojni je ležal zastražen v mlrtvaščini. Dokleta so prodira kordon in obsila mlrtvega mučenca z rožami. Pokopali so ga v temni noči na skrivali. Niti poltra vdova in otročički se niso mogli posloviti od ljubeega očeta. Brez pesmi je bil pokopan on, ki je pesem tako zelo ljubil. Barbari so se maščevali nad nedolžnim!

Naš narodni martirologij se polni. Zadržni mučenec je Žiži Bratuž, katerega so zastropili zaradi svete božične pesmi. Dovolj nastal tlu manifestacija Gorških Slovincov. Bratuž — vplije v nebo! Polni ogroženja in grozne žalosti zahtevamo: čuvajte našo kri! Mučenec Lojze! Nikdar te ne bo pozabil naš narod. Samoten je bil tvoji pogreb, zato bo tvoje vstajenje veličastno. Spavaj v miru! Večen ti spomin. Grivšči,

Danes ob sedmimi, smo se spomnili pok. Lojzeta z maško, ki jo jebral frančiškanski provincijal priotr Rant ob prepevanju čarar akademskega zbora. Posmrtni govor je imel njegov najljubši prijatelj prof. Filip Teržek, ki je kratkem a gniljvem govoru pred nas postavil pokojnikovo podobo. Cerkev je bila napolnjena raznega občinstva, predvsem zastopnikov vseh emigrantskih organizacij in zastopnika mestne občine Ljubljanske.

MARIBOR LOJZETA BRATUŽU

Maribor, 23 februara 1937. V nedeljo ob pol 12 uri bo v tukajšnji frančiškanski cerkvi maška zadušnica za blagopokojnika »Lojzeta Bratužeta«. Ki je postal žrtve nasilja, ki so ga izvršili nam njim na sam sveci večer v Podgori pri Gorici. Posastni Mariborčani njegov spomin z udeležbo pri nedeljski maši zadušniči!

KORIZMENA POSLANICA GORIČKOJ NADBISKUPA MARGOTTIJA

o fašizmu in duhovnoj obnovi talijanskog naroda

Apostolski administrator hrvaško-koprske biskupije tla »virgunda biskupa Fogaria, goriški nadbiskup Carlo Margotti, izdaje korizmenu poslanicu (razumije se, jedino u talijanskom jeziku) u kojoj medju ostalima kaže o politici i fašizmu u ovo:

»Veliki rat je bez sumnje zacijelio mnoge rane, spatio je i očišto mnogu neistotu, a Fašizam (s velikim F u originalu) koji je došao iz »svjetskog« uragana i uzeo u svoje ruke uzde i vodstvo Nacije, spasio je naciju i donio je pravu pobjedu i između mnogobrojnih političkih i socijalnih mijera, fašizam nije zanemario ni moralni ni duhovni preporod dobrog talijanskog naroda.

Ako se danas u Italiji, da se ne stjanje ostalo, poltija; kojega; ako iznjena nemoralna štampa ne kola među publikom; ako svaki zlotin kojega osuđuje Božanski zakon progone i zemaljski zakon; ako je Orlava slobodna u svojoj apostolskoj misli i ako je Rimsko pitanje tako sretno riješeno; ako slova korisno spaja erke i svetovne vlasti, za sve to moramo zahvaliti ovom jakom pokretu (fašizmu), dogmatom plamentin identita, koji je od svojih osnivača i vođe doveo do tebe, poteskoru do svoga današnjega grandioznog razvika, do potpunog ostvarenja kuraznog programa, do uspostavljanja Imperija u ovoj Italiji koja su mnoge paklena sile (sankcionističke države) htjele upropastiti. Se je to božja providnost i mi moramo zahvaliti Providnosti i diviti se Coujeku (Mussoliniju) koji je bio sredstvo te božje providnosti.

Što prema jedan da te Margotti postati papa...

80 PROSVJETNIH DRUŠTVA I 300 ZADRUGA U JULJSKOJ KRAJINI

U »Istorijskoj hronologiji jugoslovenskih zemalja« (prilog »Almanaha Kraljevine Jugoslavije«, koja je preporučena za sve srednje i stručne škole u državi, titano na koricema pod »Sloveni u svetlu da u Italiji ima 645.000 Hrvata i Slovenaca, koji da imaju 80 prosvjetnih društava i 300 zadruga. Istina ja ja in »Hronologije« štampana 1930 godine, ali ni tada to nije bilo tačno, a i tamo li sada Medjutim se knjigom služu profesori i djaci i mnogi se pojavljuju da je ih »80 prose. društava i 300 zadruga« stvarnost.

Kada se bude izdavalo po drugi put ta publikacija, treba te upozoriti, zaslužuju na to. A ima još nešto, namina, da se u Hrvatinu i Slovenacinu u Italiji može napisati ipak više od četiri i pol retka, kada se o Srbima i Hrvatima u Rumunjskoj piše dvostruko.

Zadnji dekreti o izpremmbi primtkov Nemcev

Zadnji dekreti o izpremmbi primtkov Nemcev u Južnom Trolu, so bili objavjeni u Gazzeti Uff, od 1. 12. 36., 21. in 30. septembra 1936. ter nosijo vsi datum od julija 1936!!!

